

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №37
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«25-27» маусымға 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «24» маусым күні 21 сағаттан «27» маусым күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 24.06.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Веревкина И.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «25» маусымға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Өткінші жаңбыр (1,0-8,0 мм), найзағай. Шығыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 20-25 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 12-17 градус жылы.
Күнгей Алатау	Өткінші жаңбыр (1,0-8,0 мм), найзағай. Шығыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 20-25 градус жылы.
Теріскей Алатау	Өткінші жаңбыр (1,0-8,0 мм), найзағай. Шығыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 20-25 градус жылы.
Жетісу Алатау	Өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай. Шығыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 21-26 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 15-20 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с күтіледі. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 28-33 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с күтіледі. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 28-33 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 3-8 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 17-22 градус жылы.
Өгем жотасы	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 3-8 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, күндіз 27-32 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-шығыстан, күші 7-12 м/с. Ауа температурасы түнде 20-25, күндіз 37-42 жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-батыстан 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, кей жерлерде 7-12, күндіз 25-30, кей жерлерде 22 жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-батыстан 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, күндіз 30-35, кей жерлерде 38 жылы.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-батыстан 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, кей жерлерде 23, күндіз 30-35, кей жерлерде 38 жылы.

2022 жылғы "26-27" маусымға арналған
ҚР таулы аумағы бойынша консультативтік болжам

Алматы: 26-27 маусымда кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. 26-27 маусымда ауа температурасы түнде 15-20, кей жерлерде 8-13 градус жылы, күндіз 22-27, кей жерлерде 17 градус жылы болады.

Жамбыл: 26-27 маусымда кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. 26-27 маусымда ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 28-33 жылы болады.

Түркістан: 26 маусымда жауын-шашынсыз. 27 маусымда кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. 26-27 маусымда ауа температурасы түнде 18-23, кей жерлерде 12-17 градус жылы, күндіз 20-25, кей жерлерде 30-35 градус жылы болады.

Маңғыстау: 26-27 маусымда жауын-шашынсыз. 26-27 маусымда ауа температурасы түнде 22-27, күндіз 35-40 градус жылы болады.

ШҚО: 26 маусымда жауын-шашынсыз. 27 маусымда кей жерлерде өткінші жаңбыр (0,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. 26 маусымда ауа температурасы түнде 15-20, кей жерлерде 7-12, күндіз 32-37, кей жерлерде 25 градус жылы, 27 маусымда түнде 18-23, кей жерлерде 15, күндіз 30-35, кей жерлерде 27 градус жылы болады.

2022 жылғы 24 маусымдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды. Бір тәулік ішінде кейбір өзендерде су деңгейі көтерілді: Күмбел өзені сағасында, Талғар өзені – Талғар қаласа ГБ-де 2 см-ге, Түрген – Таутүрген ГБ-де 6 см, Есік өзені – ГП Есік 2 см-ге көтерілуі байқалды. Үлкен Алматы көлі – Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ-інде су деңгейі 114 см-ге төмендеді. Таулардағы температуралық фон 8°C-дан 21°C-ға дейінгі жылу диапазонында сақталады. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 4043 м биіктікте орналасқан.

Білімқұмарлар үшін селдер туралы мәліметтер

Сел-су мен қатты компонент қоспасының ағыны, оның шығыны өзінің потенциалдық энергиясы есебінен қозғалатын қатты компоненттен туындайды. Сел-көп факторлы құбылыс. Табиғи селдердің пайда болуын және олардың сипаттамаларын анықтайтын факторлар гидрометеорологиялық, геологиялық, геоморфологиялық және т.б. болып табылады. Үш аймақты ажыратады: селдің пайда болуы, дамуы және бұзылуы.

Пайда болу зонасы

Сел ойысы-әдетте ежелгі мұздық шөгінділерінің қалыңдығында пайда болған және көбінесе бетінің күрт иілуімен шектелген рельефтің теріс түрі. Сел ойысының тереңдігі 100 м немесе одан да көп болуы мүмкін, түбінің көлбеулігі

10-25 градус немесе одан жоғары. Ойыстар пайда болатын шөгінділердің қуаты бірнеше жүз метрге жетеді, сондықтан ойыстар борпылдақ материалмен селдерді қоректендірудің іс жүзінде таусылмайтын көзі болып табылады. Борпылдақ шөгінді бөлшектердің мөлшері 10^8 - 10^{10} есе өзгеруі мүмкін (саз бөлшектерінен көлденең өлшемдері 5-10 м және одан да көп кесектерге дейін).

Оның су жинау алабына жеткілікті қарқынды және ұзақ сұйық жауын-шашын болған кезде, сондай-ақ мореналық-мұздық кешендерінің жер үсті және жер асты су қоймаларының жарылуы кезінде ойыс сел пайда болатын жерге айналады. Іле Алатауында қалыптасқан ең танымал селдер: 1921 ж., 1950 ж., 2006 ж. жауын селдері; 1958 ж., 1963 ж., 1973 ж., 1977 ж. гляциалдық селдер және т. б..

Сел ойыстарында қалыптасқан сел шығыны мен көлемінің максималды мәндері туралы Степанов Б.С., Яфязова Р.К. «Селевые явления Юго-Восточного Казахстана: Т.3. Селевые процессы и селетехнические сооружения» – Алматы, 2014. – 434 с. кітабынан білуге болады.

Құмбел сел ойысы (Үлкен Алматы өз. алабы)

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "24" маусымға**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м³/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лай- лылық
				Макс. 23.06	Мин. 24.06	08 сағ. 24.06	Күн. 23.06	Түн. 24.06	Орт. 23.06	08 сағ. 24.06	Орт. 23.06	Макс. 23.06	08 сағ. 24.06		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	15.1	9.7									*	*
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ*	3017			10.0			262	260				0	*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			13.0			617	617	1.99	1.99	1.99	0	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	19.5	9.9		9.0							*	*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			14.0			267	267	2.29	2.29	2.29	0	0
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			15.0	6.0		111	108				0	0
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			16.0			53	53				0	0
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			16.0	2.0		189	188	1.48	1.59	1.37	0	0
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			18.0	4.0		248	248				0	0
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			8.0			323	318	4.5	5.00	3.13	-3	1
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			17.0			267	267				0	*
12	Кұмбел	Устье ГБ	2150			14.0	6.0		68	69				+2	3
13	Проходная	Устье ГБ	1422			15.0			282	280	1.90	1.84	1.75	0	0
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			15.0	4.0		216	215	0.88	0.89	0.87	0	0
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			20.0	1.0		290	288	6.53	6.73	6.13	-1	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			18.0	9.4		121	127	11.6	14.1	14.1	+6	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			21.0	1.0		212	214				+4	1
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			19.0		4.0	317	317				+2	2
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	17.5	6.1				-121	-245				-114	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«25-27» маусымға 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдануы алдыңғыдай жоғары, биік таулы аймақта мүмкін болатын қалыптан тыс мәнге жақындауда. 25 маусымда өткінші жаңбыр (1-8 мм), найзағай. 26-27 маусымда кей жерлерде өткінші жаңбыр (0-14 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Күнгеі Алатауы	
	Теріскей Алатау	
	Жетісу Алатауы	
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. 25 маусымда күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-3 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. 26-27 маусымда кей жерлерде өткінші жаңбыр (0-14 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	25-26 маусымда жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 27 маусымда кей жерлерде өткінші жаңбыр (0-14 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	25-27 маусымда жауын-шашын күтілмейді. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Тарбағатай	25-27 маусымда жауын-шашын күтілмейді. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

Шығыс Қазақстан	Сауыр	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. 25-26 маусымда жауын-шашын күтілмейді. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 27 маусымда кей жерлерде өткінші жаңбыр (0-14 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Қазақстандық Алтай	